

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД РЕЛОКАЦІЇ БІЗНЕСУ В КРАЇНИ ЄС В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЇЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Ігор ДІР

*кандидат юридичних наук, доцент,
Надзвичайний і Повноважний Посол України,
Заслужений юрист України, провідний науковий співробітник
відділу міжнародного права та права ЄС
Інституту держави і права імені В. М. Корецького,
доцент кафедри міжнародного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Київ, Україна*

Європеїзація національної правової системи бере свій початок з 1994 року і протягом усього періоду співпраці України та ЄС вітчизняна система права, в тому числі адміністративного, зазнає поступових, але кардинальних змін, що зумовлено зустрічними зобов'язаннями України та ЄС та прагнення України до вступу в ЄС. Повномасштабне вторгнення російської федерації внесло значні корективи в ці процеси, однак, серед іншого, стало визначальним чинником для пришвидшення подання Україною заявки на членство в ЄС.

Однак, необхідно констатувати той факт, що повномасштабне вторгнення стало значною перепорою для економіки нашої держави в цілому (не говорячи вже про глобальну загрозу існування незалежної України), а також змушує бізнес ставити питання до релокації на безпечні території як в межах нашої країни, так і в країни ЄС. Тому очевидним є факт доцільності визначення специфіки дозвільних та інших процедур, що будуть когерентними з відповідними процедурами в ЄС, щодо релокації бізнесу в країни ЄС для уникнення, в тому числі подвійного оподаткування та створення додаткових перепон у веденні бізнесу. Крім того, важливо розробити такі механізми, які згодом будуть стимулювати релокований бізнес повернутись в Україну для посилення її економічної спроможності.

Якщо говорити про ЄС, то наразі переміщення бізнесу стає все більш поширеним явищем як у бізнес-секторах, так і між ними, і це стосується низько- та висококваліфікованих працівників, вартості виробництва, ліцензування та інших чинників. Завдяки технологічним удосконаленням можна не тільки перемістити виробництво в регіон з меншою вартістю, але й релокувати такі функції обслуговування, як

«бек-офіс», бухгалтерський облік, обробку платежів і онлайн підтримку.

Переважно з 1990-років в ЄС спостерігається рух до інвестування, а також релокація до Східної Європи для нових ринків і конкурентоспроможної робочої сили, що, очевидно, зумовлено вартістю робочої сили в цих регіонах¹. Підприємства загалом, зіткнувшись із зростаючою конкуренцією, переміщують виробництва з дорожчих старих держав-членів до нових держав-членів або за межі ЄС. Загалом, досить показовою є тенденція релокації в країни, які щойно приєднуються до ЄС. Така тенденція може стати корисною і для поствоєнного відновлення економічного потенціалу нашої держави, де ми маємо запропонувати європейському бізнесу такі умови, що даватимуть їм сподівання на ефективне інвестування, низькі податки і відповідно збільшення прибутку.

Зважаючи на розподіл компетенції між державами-членами ЄС та ЄС в цілому, варто відзначити, що країни-члени ЄС можуть надавати державну допомогу, яка може сприяти, зокрема, переселенню в регіони в межах їхньої країни. Однак така державна підтримка має відповідати правилам ЄС щодо державної допомоги. Її не можна надавати, якщо воно передбачає обмеження конкуренції на внутрішньому ринку, крім чітко визначених випадків. Правовою основою релокації по суті можна вважати ст.ст. 107-109 Договору про функціонування ЄС², що забороняє будь-яку форму державної допомоги, яка може спотворити торгівлю між державами-членами в ЄС, але це норма не застосовується, якщо існують лише внутрішні наслідки для країни-члена.

Допомога повинна мати чітко визначену мету спільного інтересу та обмежуватися необхідним мінімумом. Якщо це регіональна допомога, вона має бути спрямована на інвестиції (запуск або розширення) і не повинна перевищувати певного рівня частки інвестицій. В цьому контексті важливо відзначити, що попри умовне упереджене ставлення українців до вітчизняного бізнесу, все ж ми маємо досить потужні напрацювання в різних сферах, що можуть бути достатньо конкурентними на ринку ЄС. І по суті, преференції, надані, зокрема, агросектору, за умовами Угоди про асоціацію між Україною та ЄС³, що були посилені в період повномасштабного вторгнення, і ті протести, які викликали такі преференції як в Польщі, так і в інших країнах, говорять

¹ Library of the European Parliament (10.04.2013) Business relocation in the EU. Вилучено з [https://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2013/130501/LDM_BRI\(2013\)130501_REV1_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2013/130501/LDM_BRI(2013)130501_REV1_EN.pdf)

² Договір про функціонування Європейського Союзу (1957). Вилучено з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

³ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (2014). Вилучено з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

про те, що ми можемо стати реальним конкурентом європейським виробникам в багатьох сферах.

У резолюції Європарламенту від 2013 року щодо модернізації державної допомоги міститься застереження, що запропонована правова база призначена для консультацій, а не для спільного прийняття рішень. Резолюція вимагає зменшити державну допомогу та зробити її краще спрямованою на розвиток, ніж на підтримку окремих компаній. Загалом вона підтримує кроки, щоб країни-члени взяли на себе більшу частину перевірки дотримання «стандартних» правил, таким чином залишаючи за Європейською Комісією можливість зосереджуватись на складніших випадках, які можуть серйозно вплинути на конкуренцію⁴.

Із зазначеного вище варто зробити декілька узагальнень. Очевидним є той факт, що релокація вітчизняних виробників в країни ЄС є необхідним кроком в умовах повномасштабного вторгнення. У зв'язку із чим, Україні варто провести низку перемовин та укласти додаткові угоди з ЄС щодо процедур такої релокації, можливості державної підтримки таких підприємств, а також надання їм переважної кількості прав та можливостей, що мають господарюючі суб'єкти, засновані в ЄС. Крім того, такі процедури передбачатимуть відповідні зміни в дозвільній процедурі в межах національного законодавства, де буде визначено специфіку правового статусу таких підприємств, визначення їх місця реєстрації та здійснення основних видів діяльності, особливостей оподаткування такої діяльності, коли частина товару, до прикладу, буде реалізовуватись в Україні.

Крім того, Україні в цьому випадку необхідно запропонувати схожі умови для бізнесу, що бути мати бажання релокуватись з території ЄС. І в цьому випадку, необхідно внести зміни у національне конкурентне законодавство, що поглиблено адаптується в межах виконання Угоди про асоціацію. Звісно, в умовах повномасштабного вторгнення, можна говорити про сумнівність великої кількості бажаючих підприємств здійснювати свою діяльність на території воюючої країни. Разом із тим, підготовка правового підґрунтя для такої діяльності має відбуватись вже зараз, що відповідні процеси могли бути реально реалізовуваними одразу по закінченню війни. Такі дії не лише приведуть додаткові інвестиції в національну економіку, але й стимулюватимуть повернення наших громадян х інших країн, коли вони будуть впевнені в тому, що зможуть мати в своїй країні роботу і належний рівень заробітної плати.

⁴ European Parliament resolution on state aid modernisation (2013). Вилучено з https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2013-0026_EN.html?redirect